

МИНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ»**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізації:

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Освітньо-професійні програми:

Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

ОНУ
2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життедіяльності та охорона праці». Одеса: ОНУ, 2023. 23 с.

Розробник: д.н.н., професор Розділ С.Л.; к.п.н., доцент Пенов В.В.
к.б.н. Густинська О.В.; к.б.н. Радатова Т.І.;
старший викладач Паніщук І.И.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти

Протокол № 1 від “28 ” серпня 2023 р.

Завідувач кафедри
(підпис)

Юлія
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Ольга МАКАРЕНКО

Погоджено із гарантом ОПП Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Наталя

Наталя БІГУНОВА

Погоджено із гарантом ОПП Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

Інесса

Інесса АЗАРОВА

Погоджено із гарантом ОПП Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

Олена

Олена ГРИГОРОВИЧ

Погоджено із гарантом ОПП Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Мальвіна

Мальвіна МАРІНАШВІЛІ

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) біологічного факультету
Протокол № 1 від “29 ” серпня 2023 р.

Голова НМК
(підпис)

Катерина
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

ЧЕРНИЧКО

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від “_____” 20 ____ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від “_____” 20 ____ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни													
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання												
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	<p>Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)</p> <p>Спеціальність 035 «Філологія»</p> <p>Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»</p>	<p>Дисципліна вільного вибору</p> <p>Рік підготовки:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">1й</td> <td style="width: 50%;">1й</td> </tr> </table> <p>Семестр</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">1 й</td> <td style="width: 50%;">1й</td> </tr> </table> <p>Лекції</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">16 год.</td> <td style="width: 50%;">8 год.</td> </tr> </table> <p>Практичні</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">14 год.</td> <td style="width: 50%;">4 год.</td> </tr> </table> <p>Лабораторні</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">-</td> <td style="width: 50%;">-</td> </tr> </table> <p>Самостійна робота</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">60</td> <td style="width: 50%;">78</td> </tr> </table> <p>Форма підсумкового контролю: залік</p>	1й	1й	1 й	1й	16 год.	8 год.	14 год.	4 год.	-	-	60	78	
1й	1й														
1 й	1й														
16 год.	8 год.														
14 год.	4 год.														
-	-														
60	78														

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Безпека життедіяльності та охорона праці»

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті здобувачами вищої освіти компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення повсякденних та природних небезпек, техногенних аварій, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на робочому місці та у побуті, а також забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки у побуті та безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування здобувачами знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення охорони праці, безпеки персоналу та захисту в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей у межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику, збереження життя, здоров'я та працевдатності працівників у різних сferах професійної діяльності.

Засвоївши дисципліну «Безпека життедіяльності та охорона праці» майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальних та фахових компетентностей з питань безпеки життедіяльності та охорони праці у відповідних напрямах підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу об'єктів господарювання в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

У здобувачів, які навчаються за спеціальністю 035 «Філологія», процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей та програмних результатів навчання:**

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК04. Здатність бути критичним і самоkritичним.

ЗК05. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК08. Здатність працювати в команді та автономно.

ПРН03. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН04. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

Після вивчення дисципліни, студенти повинні **знати**: мету та основні завдання курсу «Безпека життєдіяльності та охорона праці», основні етапи розвитку проблеми забезпечення безпечної життєдіяльності, основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини, характеристики та вплив зовнішніх та внутрішніх негативних чинників на здоровий спосіб життя, вплив психофізіологічних особливостей людини та формування її безпеки, класифікацію і нормування шкідливих та небезпечних чинників, що негативно впливають на здоров'я людини, об'єкти та цілі безпеки життєдіяльності в системі «людина – життєве середовище» різного рівня, законодавчі акти та нормативні документи з питань безпеки життєдіяльності людини; основні поняття охорони праці, основні законодавчі акти про охорону праці, міжгалузеві і галузеві нормативні акти про охорону праці, управління охороною праці, органи державного нагляду, громадський контроль із охорони праці, основи фізіології та гігієни праці, відшкодування збитків працівникам у разі ушкодження їх здоров'я, навчання з питань охорони праці при прийнятті на роботу та в період роботи, відповідальність за невиконання вимог з охорони праці, основи електробезпеки та пожежної безпеки;

вміти визначати рівень безпеки системи «людина – життєве середовище»; оцінювати середовище перебування стосовно особистої безпеки, безпеки колективу, здорового способу життя; ідентифікувати небезпеку; визначати причини та можливі наслідки небезпек; оцінювати рівень небезпек; визначити психофізіологічні особливості людини та їх роль у забезпеченні особистої безпеки; надавати першу медичну допомогу в екстремальних ситуаціях собі та іншім потерпілим; визначати вимоги законодавчих актів у межах особистої та колективної відповідальності та визначати вимоги щодо навчання працівників з урахуванням їх функціональних обов'язків. Визначати шкідливі та небезпечні виробничі чинники на робочому місці. Визначати вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпечної життєдіяльності як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксіоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек.

Тема 2. Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середа. Медико-біологічні основи безпеки життєдіяльності.

Поняття «середовище проживання людини»: довкілля, виробниче, побутове. Раціональні умови забезпечення БЖД. Гомеостаз як особливий механізм захисту організму людини. Біоритми людського організму. Зовнішні та внутрішні подразники, що впливають на стан людини та здоровий спосіб життя. Організм в оточуючому середовищі. Характеристика аналізаторів. Закон Вебера-Фехнера. Границно допустимий вплив шкідливих факторів на людину.

Тема 3. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Загальний аналіз ризику і проблем безпеки. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих переваг від зниження ризику.

Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків.

Тема 4. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяніх або очікуваних збитків. Сутність поняття техногенної, соціальної та природної небезпеки. Небезпеки воєнного часу. Інтенсивність прояву небезпечних чинників залежно від виду середовища.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Пожежі у природних екосистемах, вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибріка, чума, короновірусна інфекція та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин. Пандемія коронавірусної хвороби, спричиненої вірусом Covid-19.

Тема 5. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу.

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці вимірювання вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього

масштабу. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Війна. Військова агресія. Військовий стан. Евакуація населення: повна, часткова, добровільна, примусова. Вибухонебезпечні предмети: правила поведінки, застереження, рекомендації батькам неповнолітніх дітей. Поведінка під час обстрілів, рятування потерпілих. Інформування та типи сповіщень. Типи сховищ, мінімальний набір необхідних речей, «Тривожна валіза».

Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Загальні закономірності виникнення соціальних та політичних джерел небезпеки. Соціальні фактори, що впливають на безпеку життєдіяльності людини. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму Вандалізм та тероризм. Суїцид. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпечені безпеки. Захисні властивості людського організму. Типи поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Емоційні якості людини. Вплив характеру та темпераменту людини на її безпеку. Стрес. Психологічні фактори, що впливають на безпеку життєдіяльності людини.

Тема 7. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.

Поняття про першу долікарську допомогу, невідкладний стан, принципи надання допомоги при невідкладних станах людини, алгоритм проведення тощо. Принципи етики та моралі під час надання першої долікарської допомоги. Первінні засоби першої допомоги. Індивідуальна та колективна аптечка.

Види уражень організму: опіки, обмороження, отруєння, удушення, теплові удари, механічні ушкодження, струс мозку, утоплення, укуси комах та тварин, клінічна смерть. Кровотечі. Види, ознаки, перша допомога. Обробки ран при механічних ушкодженнях. Опіки. Види, ознаки, перша допомога. Обмороження. Види, ознаки, перша допомога. Переломи. Види, ознаки, перша допомога. Правила накладання шин при переломах. Використання підручних засобів. Правила та порядок дій при виведенні людини з непритомного стану, при наданні потерпілому штучного дихання та проведенні непрямого масажу серця.

Змістовий модуль 2. Основи охорони праці

ТЕМА 8. Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни «Основи охорони праці». Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Навчання з питань охорони праці. Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.

Основні положення законів України: «Про охорону праці», Кодекс законів про працю, «Про охорону здоров'я», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працевздатності», інші чинні та ті, що втратили чинність.

Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП. Стандарти в галузі охорони праці. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.

Дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці, за створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок. Поняття про систему державного управління охороною праці в Україні. Комpetенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

ТЕМА 9. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.

Умови праці. Небезпечні та шкідливі виробничі чинники. Класифікація.

9.1. *Психофізіологічні вимоги до умов праці:* психологічні, фізіологічні, технічні. Система «Людина-машина», «Людина-оператор». Ергономіка. Основи фізіології ручної, механізованої, автоматизованої, конвеєрної, розумової праці,

праці з використанням засобів обчислювальної техніки та персональних комп'ютерів. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини, втому. Вплив характеру праці, санітарних особливостей виробничих процесів, обладнання, санітарних умов праці в цілому на функціонування організму та його окремих систем. Загальний підхід до оцінки умов праці та забезпечення умов праці, що відповідають нормативам. Небезпечні зони. Організація робочого місця. Принципи розташування органів управління в робочому просторі, боротьба з монотонністю. Ритм праці, фази працездатності. Колір на виробництві. Знаки безпеки.

9.2. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників фізичних чинників. Класифікація шумів за походженням (механічні, гідро-, газо- та електродинамічні), за характером спектра та часовими характеристиками. Дія шуму на організм людини, зміни у функціонуванні окремих систем організму. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників вібрації.* Параметри вібрації: амплітуда, віброшвидкість, віброприскорення, частота. Вібрація як позитивний і негативний чинник виробничого процесу. Класифікація вібрацій за походженням, локальні вібрації робочих місць. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників опромінення.* Параметри полів випромінювань. Класифікація електричних і магнітних полів та електромагнітних випромінювань за частотним спектром, їх джерела. Вплив на людину. Границю допустимі напруженості полів. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників освітлення.* Природне освітлення, його значення як виробничого і фізіологічного чинника для працюючих. Системи природного освітлення, вимоги санітарних нормативів щодо їх використання залежно від розмірів приміщень. Орієнтація робочих місць відносно світлових отворів. Експлуатація систем природного освітлення. Штучне освітлення робоче, аварійне, чергове, евакуаційне, охоронне. *Санітарно-гігієнічні вимоги до показників вентиляції.* Природна вентиляція. Інфільтрація та аерація, область їх застосування. Системи штучної вентиляції. Повітропроводи, повітророзподільна арматура, фільтри, вентилятори, калорифери.

9.3. Основи радіаційної безпеки, вплив іонізуючих випромінювань на організм людини. *Хімічні виробничі фактори.* Дія токсичних та отруйних речовин. Класифікація речовин гостро направленої дії (Г), алергічної дії (А), фіброгенної (Ф) та канцерогенної (К). Класи небезпечності речовин залежно від гранично допустимих концентрацій. Допустимі рівні шкідливих факторів.

9.4. Робоча зона та повітря робочої зони. *Мікроклімат* робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. Заходи та засоби захисту людини від дії небезпечних та шкідливих факторів.

ТЕМА 10. Основи електробезпеки

Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Причини летальних наслідків від дії електричного струму. Фактори, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Сила струму. Величина напруги. Опір тіла людини проходженю струму. Вид та частота струму. Тривалість та шлях протікання струму через людину. Індивідуальні особливості людини. Допустимі

значення струмів і напруг. Основні причини електротравм. Особливості враження людини електричним струмом. Профілактика електротравматизму.

Класифікація виробничих приміщень за ступенем небезпеки. Система електрозахисних заходів та засобів безпечної експлуатації електроустановок: технічних засобів, електrozахисних засобів, організаційних заходів.

ТЕМА 11. Основи пожежної та вибухонебезпеки.

Суть процесу горіння. Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Класифікація видів горіння. Повне і неповне згорання. Горіння, вибух і детонація. Гомогенне та гетерогенне горіння. Негорючі, важкогорючі, горючі матеріали та речовини. Основні причини пожеж. Пожежонебезпечні властивості матеріалів і речовин. Класифікація загальних заходів пожежної профілактики. Види пожеж. Система попередження пожеж. Система пожежного захисту (локалізація, обмеження розповсюдження, ліквідація). Способи і засоби гасіння пожежі. Вогнегасні речовини. Первінні засоби гасіння пожежі. Стационарні засоби гасіння пожежі. Протипожежне водопостачання. Устаткування пінного, газового та порошкового пожежогасіння. Пожежі та вибухи. Фактори техногенних вибухів та пожеж, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколоишнього середовища. Класифікація об'єктів за їх пожежо-вибухо небезпекою. Пожежна сигналізація. Засоби виявлення пожежі та сповіщення про пожежу. Евакуація людей. Автоматичні електричні системи пожежної сигналізації. Ручні та автоматичні сповіщувачі про пожежу.

ТЕМА 12. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму.

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Причини травматизму: організаційні, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, технічні. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. Поняття про «Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в організаціях та установах». Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Медичні огляди.

4. Структура навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці»

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	ла б	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності										
Тема 1. Категорійно-поняттійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Системний підхід у безпеці	7	2	-		5	7				7

життедіяльності									
Тема 2. Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середа. Медико-біологічні основи безпеки життедіяльності.	8	1	2		5	7			7
Тема 3. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.	8	1	2		5	8	1		7
Тема 4. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	6	1	-		5	8	1		7
Тема 5. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу.	6	1	-		5	8	1		7
Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	7	-	2		5	7			7
Тема 7. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.	9	-	4		5	8	1	2	5
Разом за змістовим модулем 1	51	6	10		35	53	4	2	47

Змістовий модуль 2. Охорона праці

ТЕМА 8. Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці	10	2	2		6	9	1	1		7
Тема 9. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.	8	2	-		6	8	1			7
ТЕМА 10. Основи електробезпеки	6	2	-		4	6				6
ТЕМА 11. Основи пожежної та вибухонебезпеки.	9	2	2		5	8	1	1		6
ТЕМА 12. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму.	6	2	-		4	6	1			5
Разом за змістовим модулем 2	39	10	4		25	37	4	2		31
Разом	90	16	14	-	60	90	8	4	-	78

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачені

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середа. Медико-біологічні основи безпеки життедіяльності (Визначення ролі аналізаторів людини у забезпеченні безпеки. Проведення розрахунків енергетичних витрат людини за добу,	2	-

	складання добового харчового раціону відповідно до енергетичних витрат організму студента)		
2	Ризик як фактор небезпеки. Формування вмінь визначення ступеня ризику у НС.(Проведення розрахунку можливості виникнення ризику. Робота з присвоєння індексів ймовірності надзвичайних ситуацій).	2	-
3	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС. (Проведення вправ психологічного розвантаження та аутотренінгу.).	2	-
4	Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні. Відпрацювання заходів надання долікарської допомоги потерпілим при нещасних випадках. (Відпрацювання навичок зупинки кровотеч різної локалізації; закрутки при кровотечах. Відпрацювання навичок першої домедичної допомоги у термінальних станах, серцево –легенева реанімація. Сформувати вміння і навички заходів реанімації).	4	2
5	Правові та організаційні основи охорони праці. Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці (Робота із таблицею термінів та понять; складання таблиці «Основні законодавчі акти про охорону праці», вивчення інструктажів). Законодавчі, нормативно-правові акти про охорону праці. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Основні положення законів України: «Про охорону праці», Кодекс законів про працю та інші. Державне управління охороною праці і громадський контроль за охороною праці (Робота з ситуаційними завданнями).	2	1
6	Основи пожежної та вибухонебезпеки. Основні причини виробничих пожеж. Класифікація пожеж. Небезпечні та шкідливі чинники пожеж. Система захисту від пожеж. Правила пожежної безпеки в Україні. Закон «Про пожежну безпеку». Засоби пожежогасіння (Скласти схему евакуації на випадок пожежі в приміщення. Аналіз пожежного інвентарю, первинних засобів пожежогасіння, вогнегасників тощо).	2	1
	Разом	14	4

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ – не передбачено

8. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

8.1. Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів під час вивчення даної дисципліни включає теоретичну підготовку з окремих тем, що вивчаються самостійно.

8.2. Місце виконання самостійної роботи

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу виконується у бібліотеці, навчальних аудиторіях і лабораторіях, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах.

№ з/п	Назва теми самостійної роботи	Кількість годин	
		Денне	Заочне
1	Культура безпечної життєдіяльності як елемент загальної культури,	5	7

	що реалізує захисну функцію людства. Загальні норми законодавства, підзаконних актів, стандарти і технічні умови, технічні і адміністративні регламенти, що регламентують принципи і механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС.		
2	Гомеостаз як особливий механізм захисту організму людини. Біоритми людського організму. Функціональний стан оператора	5	7
3	Ризик як фактор небезпеки. Побудова дерева ймовірності небезпечної події.	5	7
4	Небезпечні гідрологічні процеси і явища, геологічні процеси і явища. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб. Інфекційні захворювання тварин і рослин.	5	7
5	Фізичні небезпечні фактори середовища. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів.	5	7
6	Соціальні аспекти БЖД. Психологічні фактори, що впливають на безпеку життєдіяльності людини.	5	7
7	Види уражень організму: опіки, обмороження, отруєння, удушення, теплові удари, механічні ушкодження, струс мозку, утоплення, укуси комах та тварин, клінічна смерть. Кровотечі. Види, ознаки, перша допомога. Обробки ран при механічних ушкодженнях. Опіки. Види, ознаки, перша допомога. Обмороження. Види, ознаки, перша допомога. Переломи. Види, ознаки, перша допомога. Правила накладання шин при переломах. Використання підручних засобів	5	5
8	Основні поняття про Охорону праці. Історичні відомості про розвиток дисципліни «Основи охорони праці». Аналіз суб'єктів та об'єктів охорони праці. Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці. Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права. Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.	6	7
9	Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Психофізіологічні вимоги до умов праці: Психологічні, фізіологічні, технічні. Система «Людина-машина». Ергономіка. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму, вібрації, опромінення, освітлення, вентиляції. Радіаційна безпека. Дія токсичних та отруйних речовин, загальні заходи попередження отруєнь.	6	7
10	Основи електробезпеки. Система електрозахистних заходів та засобів, способи визволення потерпілого від дії електроstromу.	4	6
11	Основи пожежної та вибухонебезпеки. Основні причини пожеж. Правила пожежної безпеки в Україні.	5	6
12	Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання.	4	5

	“Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в організаціях ”		
	Разом	60	78

До самостійної роботи відноситься: підготовка до лекцій, практичних, занять; написання рефератів, ессе; опрацювання відеоматеріалів, робота в мережі Інтернет, складання тестів, кросвордів, ситуаційних завдань.

Критерії оцінювання реферату

Здобувач може обрати тему реферату з будь-якого питання безпеки та охорони праці, яке цікавить його у майбутній професійній діяльності або з переліку питань самостійної роботи. Кожний студент попереджається про необхідності дотримання академічної добroчесності та про те, що будь-яка робота може бути перевірена на антіплагіат за допомогою безкоштовних антиплагіатних програм. Оцінка виставляється з урахуванням обсягу та вимог до оформлення виконаного реферату; змістовності та дотримання академічної добroчесності. Можливий захист рефератів, які є найбільш цікавими та актуальними, оформлені у вигляді відео-реферату, презентацій тощо. За такий вид роботи виставляється додаткові бали (залежно від типу реферату, презентабельності, актуальності, акторської майстерності, якості монтажу, способу подачі та захисту тощо).

Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання рефератів
Відмінно (17-20 балів)	Реферат має обсяг 15 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує щонайменше 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії. У роботі спостерігається аналіз матеріалів джерел, обробка та висловлена власна думка. Дотримується принципів академічної добroчесності.
Добре (13-16 балів)	Реферат має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки. У роботі спостерігається аналіз матеріалів наявних джерел, обробка та висловлена власна думка. Дотримується принципів академічної добroчесності.
Задовільно (8-12 балів)	Обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово або обсяг реферату повний проте тема не розкрита. У бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки. Відсутні посилання на наявні джерела інформації
Незадовільно (менше 7 балів)	Тема реферату не розкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), пояснення, розповідь, бесіда.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні: вправи; розв'язання розрахункових задач; практичні роботи.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Форма контролю – залік.

Поточний контроль: усне опитування, контрольні письмові роботи, оцінювання виконання індивідуальних завдань, оцінювання розв'язання розрахункових задач, оцінювання доповідей, тестування (бланкове або комп'ютерне), оцінювання есе, оцінювання виконання практичних навичок. Поточний контроль здійснюється за результатами оцінювання виконання самостійної роботи студентів, виконання практичних навичок. Застосовуються елементи самоконтролю та взаємоконтролю (рецензування відповіді колеги, самооцінка письмової роботи). Періодичний контроль здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів.

Загальна оцінка з дисципліни розраховується за сумою балів, отриманих за результатами поточного та періодичного контролів.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ПЕРІОДИЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Теоретичні основи БЖД: поняття, мета і задачі.
2. Середовище проживання людини: навколишнє, виробниче, побутове.
3. Наслідки забруднення атмосфери: смог, кислотні дощі, озонова дірка, парниковий ефект.
4. Основні джерела забруднення навколишнього середовища в Україні, Одесі та області.
5. Допустимий світовий ризик. Концепція ризику: його оцінка та управління.
6. Атрибути, риси та якості людини: темперамент, інтелект, характер, пам'ять, емоції та ін..
7. Аналізатори людини. Значення для забезпечення безпеки.
8. Соціальні небезпеки. Види (класифікація). Коротка характеристика.
9. Згубні звички та соціальні хвороби, їх профілактика.
10. Побутова безпека та шляхи її забезпечення.
11. Типи пожеж, шляхи їх попередження та ліквідації. Правила поведінки під час пожежі.
12. Причини виникнення та класифікації надзвичайних ситуацій.
13. Коротка характеристика можливих стихійних лих, аварій та катастроф на території Одеси та області, а також в місці знаходження ОНУ.
14. Надзвичайні ситуації техногенного характеру.
15. Надзвичайні ситуації природного характеру.
16. Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру.
17. Небезпека та наслідки застосування зброї масового ураження (ядерної, хімічної, біологічної, новітніх видів зброї).
18. Засоби та способи захисту населення у надзвичайних ситуаціях.

19. Сигнали оповіщення та їх значення для безпеки людини. Дія населення за сигналами оповіщення.
20. Евакуаційні заходи захисту населення.
21. Особливості воєнного стану в Україні. Заходи забезпечення безпеки населення.
22. Загальні принципи надання першої медичної допомоги при різних видах травм.
23. Ознаки клінічної смерті. Правила проведення реанімаційних заходів.
24. Види кровотеч. Перша медична допомога при кровотечах.
25. Види переломів кісток. Перша медична допомога при переломах.
26. Види та ступені опіків. Перша медична допомога при опіках.
27. Ступені відмороження. Перша медична допомога при відмороженнях.
28. Перша медична допомога при задусі та утопленні.
29. Допомога тим, хто опинився у завалі. Синдром тривалого здавлювання, перша медична допомога.
30. Перша медична допомога при ураженні електричним струмом або блискавкою.
31. Перша медична допомога при радіаційних ураженнях.
32. Перша медична допомога при отруєннях (харчових, отруєннях хімічними речовинами).
33. Види алергічних реакцій та перша медична допомога при них.
34. Перша медична допомога при укусах тваринами або комахами.
35. Державні нормативно-правові акти про охорону праці. Види.

Визначення.

36. Трудовий договір. Погодження. Види. Обов'язки працівника.
37. Суспільний контроль над охороною праці, повноваження.
38. Повноваження органів державного нагляду та контролю над ОП.
39. Відповідальність, обов'язки роботодавця в дотриманні законодавства про ОП.
40. Навчання питанням охорони праці. Інструктажі
41. Трудова дисципліна, виробнича дисципліна. Види відповідальності.
42. Фази працездатності. Режим праці та відпочинку. Втома, перевтома.
43. Державне соціальне страхування.
44. Охорона праці жінок та неповнолітніх. Охорона праці інвалідів.
45. Пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
46. Небезпечні та шкідливі фактори виробництва. Види, ознаки, приклади.
47. Шум, вібрація. Вплив на організм людини. Заходи та засоби захисту.
48. Освітлення. Види охарактеризувати.
49. Шкідливі газовиділення, паровиділення. Вплив на організм, захист.
50. Випромінювання, види, особливості. Вплив на організм, захист.
51. Травматизм, означення. Заходи боротьби з виробничим травматизмом.
52. Характерні причини пожеж, вибухів на виробництві.
53. Професійні захворювання, означення, види, приклади.
54. Правила пожежної безпеки в Україні. Основні положення. Класифікація пожеж. Заходи та засоби пожежогасіння, принцип дії.

55. Надання першої допомоги постраждалим від пожежі, вибуху.
56. Основні причини ураження електричним струмом. Види ураження електричним струмом. Характеристика.
57. Заходи першої допомоги ураженим електричним струмом.
58. Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій. Мета та задачі.
59. Виробничий травматизм, означення. Заходи щодо попередження та знищення причин травматизму.
60. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків, професійних захворювань, які призвели до втрати працевздатності». Фонд соціального страхування.

12. Розподіл балів, які отримують студенти Критерії та шкала оцінювання: національна та ECTS

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти в ОНУ досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здійснюється за 100-баловою системою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЕКТС –A, B, C, D, E, FX, F).

За системою ОНУ	За шкалою ECTS	За національною системою	Визначення
90-100	A	5 (відмінно) зараховано	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
85-89	B	4 (дуже добре) зараховано	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
75-84	C	4 (добре) зараховано	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окрім завдання кожної теми поточного та періодичного контролю виконав не повністю.
70-74	D	3 (задовільно) зараховано	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання

			поточного контролю кожної теми та періодичного контролю не виконав.
60-69	E	3 (достатньо) зараховано	Засвоїв лише окремі питання робочої програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та періодичного контролю в цілому.
35-59	FX	2 (нездовільно) незараховано	Не засвоїв більшості тем робочої програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми, періодичного та підсумкового контролю в цілому.
0-34	F	2 (нездовільно) незараховано	Не засвоїв програми навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав періодичного контролю, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

Рівень знань студента оцінюється за 100 – бальною шкалою. Наведена таблиця визначає питому вагу оцінки з кожного модуля у загальній оцінці по дисципліні.

Розподіл балів за тематикою змістових модулів

Змістовий модуль №1							Змістовий модуль № 2					Реферат	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
40							40					20	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів

Розподіл балів за видами навчальної роботи

Види навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Поточний контроль на лекціях	5	3	15
Виконання практичних робіт	5	5	25
Усього за змістовим модулем 1			0-40
Змістовий модуль 2			
Поточний контроль на лекціях	4	5	20
Виконання і захист практичних робіт	10	2	20
Усього за змістовим модулем 2			0 – 40
Оцінка самостійної роботи (реферат)			0 – 20
Підсумкова сума балів			0 – 100

Загальні критерії оцінювання

Оцінка за національною школою	Теоретична підготовка		Практична підготовка
	Здобувач освіти		
Відмінно (зараховано)	у повному обсязіолодіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/	

	аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре (зараховано)	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно (зараховано)	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання – не зараховано	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно 3	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної

обов'язковим повторним вивченням дисципліни – не зараховано		допомоги викладача
---	--	--------------------

13. Методичне та матеріально-технічне забезпечення

Методичне забезпечення: робоча програма навчальної дисципліни; навчальна програма дисципліни; мультимедійний супровід матеріалів лекцій та семінарських занять; план семінарських занять. **Матеріально-технічне забезпечення:** мультимедійний проєктор, автомобільні аптечки, респіратори, тренажер для серцево-легеневої реанімації, шини, джгути, ноші, різноманітні пристлади, засоби індивідуального захисту тощо.

Методичні рекомендації (розміщені в електронному репозитарії Наукової бібліотеки ОНУ):

- Баштан С.О., Гвоздій С. П., Пенов В.В. Основи медичних знань: Практикум для студентів педагогічних спеціальностей данної та заочної форм навчання. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 88с. Режим доступу:
http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/27742/1/medical_knowledge.pdf
- Гвоздій С. П., Шапкіна Т. І. Раціональне та здорове харчування: методичні вказівки до практичних занять з дисциплін «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Валеологія», «Основи медичних знань» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 36 с. Режим доступу:
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/27743>
- Гвоздій С. П., Поліщук Л. М. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях: поранення, переломи, вивихи: Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисциплін «Медико-санітарна підготовка», «Основи медичних знань», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 48 с.
- Гвоздій С. П., Стенпковська Г. І. Збірник ситуаційних завдань з охорони праці: практикум для студентів гуманітарних і природничих спеціальностей закладів вищої освіти України. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 180 с. Режим доступу:
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/27744>
- Гвоздій С. П., Устянська О. В. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Частина 1. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму. Дія шуму на організм і здоров'я людини: Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 32 с.
- Гвоздій С. П., Шапкіна Т. І. Формування вмінь визначення ступеня ризику у надзвичайних ситуаціях: Методичні вказівки до практичних занять з

дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 32 с.

7. Іванова І. В., Заплатинський В. М., Гвоздій С. П. Безпека життєдіяльності: навчально-контролюючі тести. Навч.-метод. пос. для студ. вищих навч. Закладів. 2-ге вид., переробл. та доповн. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 161 с.
 8. Іванова І.В., Гвоздій С.П., Майданюк Є.С. та ін.. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2009. 32 с. Режим доступу: <http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/bio/ivanova.pdf>
 9. Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності : метод. рек. / О. І. Бурденюк [та ін.] ; за заг. ред. С. П. Гвоздій; ОНУ ім. І. І. Мечникова, Біол. ф-т, Каф. медичних знань та безпеки життєдіяльності . Одеса : Букаєв В. В., 2016 . 389 с. Електронна копія вид. доступна тільки в ч/з. (друк. Видання 2 примірники). Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/29612>
 10. Гвоздій С. П., Пенов В. В., Баштан С. О., Поліщук Л. М. та ін. Вивчення ефективності навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Монографія. За заг. ред. Гвоздій С. П. Одеса: Одеський національний університет, 2021. 345 с..
3. Ілюстративний матеріал: слайди, таблиці, презентації.

14. Рекомендована література

Основна

1. Стиценко Т. Є., Пронюк Г. В., Сердюк Н. М., Хондак І. І. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с.
2. Запорожець О. І. та ін. Безпека життєдіяльності : підруч. для студ. ВНЗ освітніх рівнів “неповна вища освіта” та “базова вища освіта” всіх спец. . Київ : Центр учебової літ. (ЦУЛ), 2013. 447 с.
3. Левченко О. Г., Землянська О. В., Праховнік Н. А., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник для студентів спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інформаційно-комунікаційних технологій; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: Каравела, 2021. 268 с.
4. Запорожець О. І., Халмурадов Б. Д., Применко В. І. та ін. Безпека життєдіяльності: підручник. 2-ге вид. Київ : Центр учебової літератури, 2017. 448 с.
5. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В.. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. для студ. ВНЗ. за ред.: Є. П. Желібо. 7-ме вид. Київ : Каравела, 2014. 342 с.

6. Малько О. Д., Лазутський А. Ф., Молодцов В. А., Писарєв А. В. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності». Харків : Нац. юрид. акад. України, 2012. 86 с.
7. Стиценко Т. Є., Пронюк Г. В., Сердюк Н. М., Хондак І. І. Безпека життєдіяльності: навч. Посібник. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с.
8. Бурденюк О. І., Гвоздій С. П., Глінська Л. Я. та ін.; Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності: метод. рек. За загальною редакцією С. П. Гвоздій. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. 298 с.
9. Бойко М. Д. Трудове право України: навч. посіб. 3-те вид. перероб. та доп. Київ : Центр учебової літератури, 2014. 392 с.
10. Коновалова О. В. Охорона праці. Практикум: навч. посіб. Київ : Центр учебової літератури, 2015. 98 с.
11. Яремко З. М., Тимошук С. В., Третяк О. І., Ковтун Р. М. Охорона праці: навч. посіб. за ред. проф. З. М. Яремка. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 374 с.

Додаткова

1. Голінько В. І. Основи охорони праці : підручник. 2-ге вид. Дніпропетровськ : НГУ, 2014. 271 с.
2. Заплатинський В. М. Поліморфний тлумачний словник з безпеки. Підручник. Київ : Центр учебової літератури, 2009. 120 с.
3. Зеркалов Д. В. Безпека життєдіяльності: навч. пос. Київ : Основа, 2016. 267 с.
4. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія. Київ : АртЕк, 2018. 446 с.
5. Кодекс цивільного захисту України. Київ, 2013.
6. Михайлюк В. О., Халмурадов Б. Д. Цивільна безпека: навчальний посібник. Київ : Центр учебової літератури, 2008. 158 с.
7. Мохняк С. М., Дацько О. С., Козій О. І., Романів А. С., Петрук М. П., Скіра В. В., Васійчук В. О. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник. Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
8. Пожарова О. В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса : ОЮА, 2022. 86 с.
9. Пожарова О. В., Корнілова О. В. Регулювання праці окремих категорій працівників: навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2018. 144 с. (Сер. «Навчально-методичні посібники»).
10. Іванов В. М. Управління охороною праці: навч. программа. Харків: ХНАМГ, 2011. 18 с.
11. Шапошникова С. В., Чигар'єв В. В. Система управління охороною праці: навч. посіб. Донецьк : Ноулідж, 2012. 112 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.

2. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
3. Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
4. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
5. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
6. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
7. Верховна Рада України - <http://www.rada.kiev.ua>
8. Офіційне інтернет-представництво Президента України.
<http://www.president.gov.ua/>
9. Кабінет Міністрів України. <http://www.kmu.gov.ua/>.
10. Державна служба України з питань праці. <http://dsp.gov.ua/>